

A Magyar Halgazdálkodási Operatív Program nem technikai jellegű összefoglalója

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	1
1. A MAHOP vázlatos bemutatása.....	2
<i>A stratégiai környezeti vizsgálat előzményei, tárgya és célja.....</i>	<i>2</i>
<i>A MAHOP tartalmi összefoglalója.....</i>	<i>2</i>
<i>Kapcsolódás más stratégiai dokumentumokhoz.....</i>	<i>3</i>
2. A környezet jelenlegi és jövőbeni állapotának lényeges szempontjai.....	6
<i>A halgazdálkodással kapcsolatos környezeti helyzet átfogó bemutatása.....</i>	<i>6</i>
<i>Natura 2000 területekkel kapcsolatos hatások összegezése.....</i>	<i>10</i>
<i>A környezet állapotára gyakorolt hatások a MAHOP végrehajtásának elmaradása esetén.....</i>	<i>11</i>
3. Valószínűsíthető jelentős környezeti hatások.....	12
4. A MAHOP végrehajtásának környezeti hatásaira irányuló intézkedések.....	13
5. A vizsgálat elvégzésének módszertani leírása.....	15
<i>Az alkalmazott módszertan bemutatása.....</i>	<i>15</i>
<i>A felhasznált adatok, információk megbízhatósága.....</i>	<i>15</i>
6. Tervezett ellenőrző, monitoring intézkedések.....	16

2015.

1. A MAHOP vázlatos bemutatása¹

A stratégiai környezeti vizsgálat előzményei, tárgya és célja

A Miniszterelnökség Agrár-Vidékfejlesztési Államtitkársága, mint a „Magyar Halgazdálkodási Operatív Program 2014-2020” (továbbiakban: MAHOP) c. dokumentum felelős kidolgozója, 2015. április 27-én az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség (továbbiakban: OKTF) felé hivatalosan kezdeményezte a 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet (továbbiakban: Rendelet) szerinti környezeti értékelés elkészítését és a stratégiai környezeti vizsgálat (továbbiakban: SKV) lefolytatását. Az **SKV tárgya** a „Magyar Halgazdálkodási Operatív Program 2014-2020” című dokumentum, melynek alapját az Európai Tengerügyi és Halászati Alap forrású halgazdálkodási politika, a Közös Halászati Politikáról szóló rendelkezések, valamint a Nemzeti Akvakultúra Stratégia képezik. Az SKV jellegét tekintve elsősorban javaslattevő eszköz, mely a MAHOP-al kapcsolatos beavatkozások környezeti hatását szándékozik értékelni és javítani. Az SKV eljárás a MAHOP kidolgozásának keretében kerül lefolytatásra. A MAHOP-hoz készült **SKV végső célja egy olyan környezeti értékelés összeállítása, amely végrehajtható javaslatokat tesz a halgazdálkodási intézkedések környezeti teljesítményének javítására és a fenntartható fejlődés halgazdálkodási érvényesítésére.**

A MAHOP tartalmi összefoglalója

A 2014-2020-as tervezési időszak dokumentuma a Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (továbbiakban: MAHOP) – amely tulajdonképpen Magyarország halgazdálkodás fejlesztési programja – tartalmazza az ágazat valamennyi szegmensét, továbbá az országnak biztosított Európai Unió ETHA szerinti társfinanszírozási, valamint a költségvetés által biztosított nemzeti támogatási forrásokat és a vonatkozó rendelkezések szerinti felhasználást célozza meg. A dokumentum tartalmazza az intézkedéseket, a pénzügyi tervezési táblákat és egy széleskörű szakmai és társadalmi vitában egyeztetett megalapozó SWOT elemzést. A program és a lefektetett stratégia előrehaladását, megvalósulását és nyomon követését a monitoring rendszer leírása és az indikátorok vetítik előre.

A magyar halgazdálkodás egymásra ható hármas törekvése a lakosság jó minőségű, magas feldolgozottsági fokú és megfizethető árú haltermékekkel való ellátása, az ágazat szereplőinek megélhetésének és beruházó képességének segítése, valamint a környezet megőrzése és a fenntarthatóság felé való átmenet elősegítése. Mindezen célok a halfogyasztás növelésével valósulhatnak meg, amelyben a tengeri haltermékek importja mellett többségében a hazai termelésű halak játszanak meghatározó szerepet. Ezeket a törekvéseket a MAHOP átfogó célkitűzései mutatják:

1. A hagyományos tógazdasági haltermelés versenyképességének növelése, a biodiverzitás megőrzése, vagy növelése mellett.
2. Az akvakultúra fenntarthatóságának növelése alternatív energiák használatával, illetve a környezetterhelés csökkentésével.
3. Az akvakultúra diverzifikációjának, illetve új fajok termelésbe vonásának támogatása.
4. Az intenzív, innovatív technológiákat alkalmazó precíziós haltermelés fejlesztése.
5. A halfeldolgozás, és a magas feldolgozottságú, konyhakész termékek gyártásának támogatása.

¹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2001/42/EK IRÁNYELVE (2001. június 27.) bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról I. Melléklet a) és e) pontok figyelembe vételével

6. A halászati és akvakultúra-kutatások és a tudás-transzfer támogatása.
7. A halgazdálkodási szereplők horizontális és vertikális együttműködésének támogatása a termelő szervezetek és a szakmaközi szervezetek létrehozásának ösztönzésével.
8. A halfogyasztás növelése, haltermékek népszerűsítése, a hal-marketing támogatása.
9. A monitoring, az adatgyűjtés és az ellenőrzés támogatása.
10. A kontinentális természetes vizek élőhely-fejlesztésével növelni az ívóhelyek számát javítani azok minőségét a populációk mennyiségi és minőségi javulása érdekében.

Kapcsolódás más stratégiai dokumentumokhoz

Az alábbiakban bemutatjuk a MAHOP és a kapcsolódó stratégiai dokumentumok kapcsolódási pontjait, illetve, hogy a MAHOP miként veszi figyelembe az ezen dokumentumokban foglaltakat.

Vizsgáltuk a MAHOP viszonyát az **Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz**² (továbbiakban: OFTK), mely 2030-ig szóló jövőképe és célrendszere az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteire alapozva határozza meg a fejlesztéspolitikai célokat és elveket. A MAHOP és az OFTK között számos kapcsolódási pont azonosítható. A MAHOP a hagyományos tógazdasági haltermelés növelésével és az akvakultúrába történő beruházások támogatásával segíti az OFTK értékteremtő, foglalkoztatást biztosító, gazdasági fejlődést jelentő hosszú távú célját, a cél elérése érdekében kiemelt eszköz a halgazdaságba történő beruházások és a vállalkozásfejlesztés támogatása, valamint a piaci lehetőségek halmarketinggel történő bővítése. A MAHOP a haltermékek népszerűsítésével és a halfogyasztás növelésével közvetve hozzájárul az OFTK-ban célként definiált egészséges és megújuló társadalom megteremtéséhez. A hazai haltermékek népszerűsítése, a halmarketing, valamint a magas feldolgozottságú, konyhakész termékek gyártásának támogatása hozzájárul a helyi és magyar termékekkel kapcsolatos fogyasztói tudatosság erősítéséhez és a gasztronómiai kultúra javításához. A versenyképes, innovatív gazdaság megvalósulását az akvakultúra területén történő innováció ösztönzése, valamint az ágazati vállalkozások - különösen a kkv-k - versenyképességének és biztonságának fokozása közvetve segíti. Annak ellenére, ahogy az OFTK leszögezi: természetes vizeinken jelenleg a halászati hasznosítás jelentősége csökken és a horgászhasznosítás kerül egyre inkább előtérbe, a halászat jelentősége igen nagy a vidékfejlesztésben, a vizes élőhelyek fenntartásában, a vízgazdálkodásban, illetve a hagyományok ápolásában.

Részletesen vizsgáltuk a MAHOP kapcsolódását az agrár- és vidékpolitikához, így a **Darányi Ignác Tervhez, vagy más néven Nemzeti Vidékstratégiához**³ (továbbiakban: NVS), mely a magyar vidék alkotmánya. Célja, hogy hazánk vidéki térségeinek nagy részén érvényesülő kedvezőtlen folyamatokat megfordítva, a fenntarthatóságot, az életképes agrár- és élelmiszertermelést és a vidéki élet értékeit középpontba állító jövőkép alapján kijelölje az ország vidékpolitikájának célkitűzéseit, alapelveit. A helyi gazdaságra és a hálózati jellegű együttműködésekre építkezés alapelvek a halgazdálkodási ágazat méreténél fogva csak korlátozottan tud megfelelni, azonban a helyi alapanyagok és a helyi munkaerő hangsúlyozottabb igénybevételével a helyi gazdaság és társadalom megerősítését szolgálják.

²1526/2012. (XI. 28.) Korm. határozat a területfejlesztési politika megújításáról, az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Konceptió kidolgozásáról szóló 1254/2012. (VII. 19.) Korm. határozat módosításáról
1254/2012. (VII. 19.) Korm. határozat a területfejlesztési politika megújításáról, az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Konceptió kidolgozásáról

³ A Kormány 1074/2012. (III. 28.) Korm. határozata a Nemzeti Vidékstratégia végrehajtásával összefüggő feladatokról

Magyarországon az akvakultúra a mezőgazdaság speciális ágazata, ahol a termelő közeg a víz, de az állattenyésztéshez hasonlóan táplálék input következtében élelmiszer output jön létre. A halfeldolgozás is sok analógiát mutat a más állatokat feldolgozó iparral. A Közös Halászati Politika miatt a halgazdálkodás nem része a közös agrárpolitikának, azonban a hasonlóságok miatt számos kapcsolódási pont azonosítható a MAHOP és a **Vidékfejlesztési Program**⁴⁵ (továbbiakban: VP) között, melyek között szerepel a tudományos és technikai ismeretek és innovatív gyakorlatok terjesztése, a marketing intézkedések támogatása (pl. minőségrendszerrel szolgáló címkéz), Innovatív tartalmú beruházások támogatása és a saját termelésű akvakultúra-termékek feldolgozásának, piaci értékesítésének és közvetlen eladásának támogatása.

Elemeztük a MAHOP kapcsolódását a **Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Programhoz**⁶⁷ (továbbiakban: KEHOP), melynek átfogó célja a magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővülésére épülő gazdasági növekedés az emberi élet és a környezeti elemek – hosszú távú változásokat is figyelembe vevő – védelmével összhangban történő megvalósulása. A KEHOP céljai, mint figyelembe veendő alapvetések a MAHOP kidolgozása és tervezett végrehajtása során áttételesen jelentkeznek, közvetlen kapcsolódás azonban csak egy területen figyelhető meg. A KEHOP IV./1.-2.-3.-4. intézkedése – állami szereplők (természetvédelmi kezelő) által végrehajtott egyszeri, nem fenntartási jellegű zöld infrastruktúra fejlesztések, amelyek célja a jó természetvédelmi helyzet eléréséhez/fenntartásához szükséges feltételek megteremtése a kevésbé fejlett régiókban – szorosan illeszkedik a MAHOP természetvédelem és Natura 2000 témákhoz illeszkedő elképzeléseikhez, mely a halászati hasznosítók (KKV-k) természetvédelmi célokhoz illeszkedő gazdálkodásának támogatását, védett és Natura 2000 területeken üzemelő halgazdasági hasznosítású természetvédelmi fejlesztését (pl. vizes élőhelyek rekonstrukciója) foglalja magában.

A **Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program**⁸⁹ (továbbiakban: GINOP) az EU források felhasználásának irányadó stratégiai dokumentuma a gazdaságfejlesztés területén. A program arra épít, hogy a javuló gazdasági környezet, a stabilizálódó makrogazdasági helyzet a vállalkozásokat tevékenységük minőségi fejlesztésére, bővítésére ösztönözze, a szabályozói környezetet pedig a versenyképességet javító állami lépések alakítják. A kapcsolódás a gazdaságfejlesztési célok hazai kis- és középvállalkozások versenyképességének fejlesztése és növekedésének elősegítése területén figyelhető meg elsősorban. A MAHOP szintén a KKV-kat támogatja kiemelten a beruházásaik tekintetében. Ágazati szintű kapcsolódása van a K+F+I területén, célja a fosszilis energia kiváltása, az alternatív energiaforrások használatának elterjesztése és ezeken keresztül a hatékonyabb, energiatakarékos termelési és feldolgozási rendszerek kialakításának ösztönzése.

Az összes kapcsolódó program közül a kötelező és megalapozó jellege miatt a **Nemzeti Akvakultúra Stratégia** (továbbiakban: NAS) a legfontosabb. Összefoglalva megállapítható, hogy a Nemzeti Akvakultúra Stratégia a magyar halgazdálkodás fejlesztésének irányait és céljait beazonosító dokumentum, míg a MAHOP a célok eléréséhez szükséges eszközök és adminisztráció meghatározására szolgáló program.

⁴ A Kormány 1334/2014. (VI. 6.) Korm. határozata a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap forrásaira épülő, 2014 és 2020 közötti egyes ágazati és területi operatív programok elfogadásáról és az Európai Bizottság számára történő benyújtásáról

⁵ http://palyazat.gov.hu/forum_topic_pate/833/filter?offset=0&theme_filter=

⁶ A Kormány 1334/2014. (VI. 6.) Korm. határozata a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap forrásaira épülő, 2014 és 2020 közötti egyes ágazati és területi operatív programok elfogadásáról és az Európai Bizottság számára történő benyújtásáról

⁷ http://palyazat.gov.hu/forum_topic_pate/810/filter?offset=0&theme_filter=

⁸ A Kormány 1334/2014. (VI. 6.) Korm. határozata a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap forrásaira épülő, 2014 és 2020 közötti egyes ágazati és területi operatív programok elfogadásáról és az Európai Bizottság számára történő benyújtásáról

⁹ http://palyazat.gov.hu/2014_2020_as_operativ_programok_tarsadalmi_egyeztetese

A **Natura 2000 hálózat**, a különleges természet-megőrzési területek létrehozásának alapját, jogi kereteit az Európai Unió természetvédelmi szabályozó rendszerének két fő irányelve jelenti^{10 11}. A Natura 2000 területeken előforduló, közösségi jelentőségű élőhelytípusok, illetve fajok megőrzéséhez szükséges előírásokat hazai vonatkozásban az **európai közösségi jelentőségű természeti rendeltetésű területekről szóló kormányrendelet** határozza meg¹². Ezen dokumentumok és a MAHOP közötti összhang kiemelten fontos, ugyanis a MAHOP szempontjából releváns tógazdasági területek többsége Natura 2000-es területen fekszik. A MAHOP, összhangban a Natura 2000 irányelveivel – az ökoszisztéma védelmével és helyreállításával, valamint az őshonos és védett fajok ex situ védelmével – hozzájárul a biodiverzitás megőrzéséhez, és a különleges értéket képviselő természeti területek fennmaradásához.

Elemeztük a MAHOP kapcsolódását a **Nemzeti Biodiverzitás Stratégiához**¹³ (2014-2020) (továbbiakban: Stratégia), mely Magyarország biológiai sokféleségének megőrzésére és fenntartható hasznosítására vonatkozó átfogó stratégia. A benne kitűzött, átfogó célok közül a vízi ökoszisztémák védelmére, valamint az inváziós idegenhonos fajok (özönfajok) elleni küzdelemre vonatkozóak közvetlenül kapcsolódnak a MAHOP-hoz, mely ennek megvalósulását a vízi ökoszisztémák helyreállításával, a természetes vizek rehabilitálásával és az invazív, idegenhonos halfajok visszaszorításának támogatásával segíti elő. Ehhez járul hozzá a környezetvédelmi szolgáltatásokat biztosító akvakultúra fejlesztésének előmozdításával az őshonos, veszélyeztetett halfajok ex situ védelmében és szaporításában való részvételhez közvetlenül kapcsolódó költségek támogatása, a hatóságok által vagy a felügyeletük alatt kidolgozott, állományvédelemre és a biodiverzitás helyreállítására irányuló programok keretében.

A **Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia**¹⁴ (továbbiakban: NFFS) kapcsán megállapítható, hogy a négy alapvető erőforrás fenntartását (társadalom, ember, természet és gazdaság) a MAHOP célkitűzései, intézkedései egyaránt is segítik. Az innovatív technológiákra épülő haltermelés növeli a szakképzett munkaerő iránti igényt, ami magával vonja ezen technológiák szakképzésbe való integrálásának szükségességét. Az egészségtudatos magatartás kialakítását és az átlagos egészségi állapot javítását a MAHOP a hazai, konyhakész haltermékek gyártásának növelésével és fogyasztásuk népszerűsítésével egyértelműen támogatja. A MAHOP a gazdasági erőforrások közül a vállalkozói tőke és a K+F+I erősítését, továbbá a foglalkoztatás bővülését a fenntartható akvakultúrával foglalkozó vállalkozások, valamint az akvakultúrával foglalkozó új gazdálkodók által létrehozott vállalkozások támogatásával kívánja erősíteni. Az innovációs ráfordítások növelését a MAHOP az akvakultúra diverzifikációjának és a megújuló energiaforrások használatának támogatásával segíti. Az innovatív technológiák halgazdaságokban való alkalmazásával, az anyag- és energiatakarékos technológiák (pl. vízhasználatot csökkentő módszerek bevezetése) alkalmazásával, megújuló energiaforrások használatával csökkenthető a környezetre gyakorolt negatív hatás. Az Európában egyedülálló fajgazdagság fenntartását, a táj és a természeti értékek megőrzését, az ökoszisztéma-szolgáltatások kimerítésének megakadályozását a MAHOP az ívóhelyek fejlesztésének, létrehozásának és helyreállításának támogatásával, a vándorló halfajok

¹⁰ A TANÁCS IRÁNYELVE (1979. április 2.) a vadon élő madarak védelméről (79/409/EGK)

¹¹ A TANÁCS 92/43/EGK IRÁNYELVE (1992. május 21.) a természetes élő helyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről

¹² 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 41/A. §-ában és a 85. §-ának a) pontjában kapott felhatalmazás alapján

¹³ H/4581. számú országgyűlési határozati javaslat a biológiai sokféleség megőrzésének 2015-2020 közötti időszakra szóló nemzeti stratégiájáról (2015. április)

¹⁴ Az Országgyűlés 18/2013. (III. 28.) OGY határozata a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról.

vándorlási útvonalainak biztosításával, tudatos telepítéssel, valamint az őshonos és védett fajok ex situ védelmével segíti. A MAHOP intézkedéseivel támogatja a haltermelés fenntartható növelését, így járulva hozzá az NFFS-ben is megfogalmazott alapvető célkitűzéshez, a természeti értékeink felelős használatához.

A **Negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program**¹⁵ (továbbiakban: NKP-4) kapcsán megállapítható, hogy a MAHOP és az NKP-4 szoros összefüggést mutat a biodiverzitás megőrzésére irányuló intézkedések, valamint az energia és anyagtakarékosság növelését célzó fejlesztések tekintetében, többek között a MAHOP – az NKP-4-el összhangban – a haltermelés fenntartható növelését szorgalmazza a halgazdálkodás környezeti hatásainak csökkentésével.

Elemeztük a MAHOP **második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiához**¹⁶ (továbbiakban: NÉS-2) való viszonyát, melynek átfogó célja az erőforrások takarékos és hatékony használatán és a természeti értékeink megőrzésén alapuló fenntartható, tartós fejlődés megvalósítása. A NÉS-2 és a MAHOP között számos kapcsolódási pont azonosítható mind az üvegházhatású gázok kibocsátás-csökkentésének elérésére, mind az éghajlatváltozás várható magyarországi természeti-társadalmi-gazdasági hatásainak azonosítására és a következményekhez való alkalmazkodásra. Előbbihez az akvakultúra terén történő innovációkkal, a megújuló energiaforrások alkalmazásának előmozdításával és fenntartható termelési módszerekre való áttérés támogatásával járul hozzá, a reziliens alkalmazkodást az akvakultúra diverzifikációjának támogatásával, a biodiverzitás növelésével szolgálja.

Végül részletesen vizsgáltuk a MAHOP kapcsolódását a vízpolitikához. A **Nemzeti Vízstratégia**¹⁷ (továbbiakban: Vízstratégia) része a **Víz Keretirányelv** (továbbiakban: VKI), melynek célja a vizek mennyiségi és minőségi védelme, valamint a víz és a vízi ökoszisztémák védelme. A MAHOP ennek megvalósításához több kapcsolódási ponton járul hozzá, mivel célja a fenntartható halgazdálkodás megteremtése az ökoszisztéma helyreállításának és megőrzésének figyelembe vételével. A MAHOP intézkedéseivel – összhangban a VKI-ban megfogalmazott környezetvédelmi elvárásokkal – segíti a vízi ökoszisztéma helyreállítását, a biodiverzitás megőrzését és helyreállítását, különös tekintettel az őshonos és védett fajok ex situ védelmére, továbbá egyértelműen segíti a hazai vízpolitika vízminőség javítására és a vízi ökoszisztéma javítására irányuló intézkedéseit.

2. A környezet jelenlegi és jövőbeni állapotának lényeges szempontjai¹⁸

A halgazdálkodással kapcsolatos környezeti helyzet átfogó bemutatása

Az alábbiakban a nagyfolyók és a kisebb vízfolyások minősége, a halastavak vízigénye, illetve egyéb releváns környezeti hatótényezők szempontjából értékeljük a halgazdálkodással kapcsolatos környezeti helyzetet.

¹⁵ A Nemzeti Környezetvédelmi Program kidolgozásáról, céljáról, tartalmáról és megvalósításáról a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény rendelkezik.

¹⁶ Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2014-2025 kitekintéssel 2050-re. (Szakpolitikai vitaanyag társadalmi egyeztetésre. <http://nak.mfgi.hu/hu/node/61>)

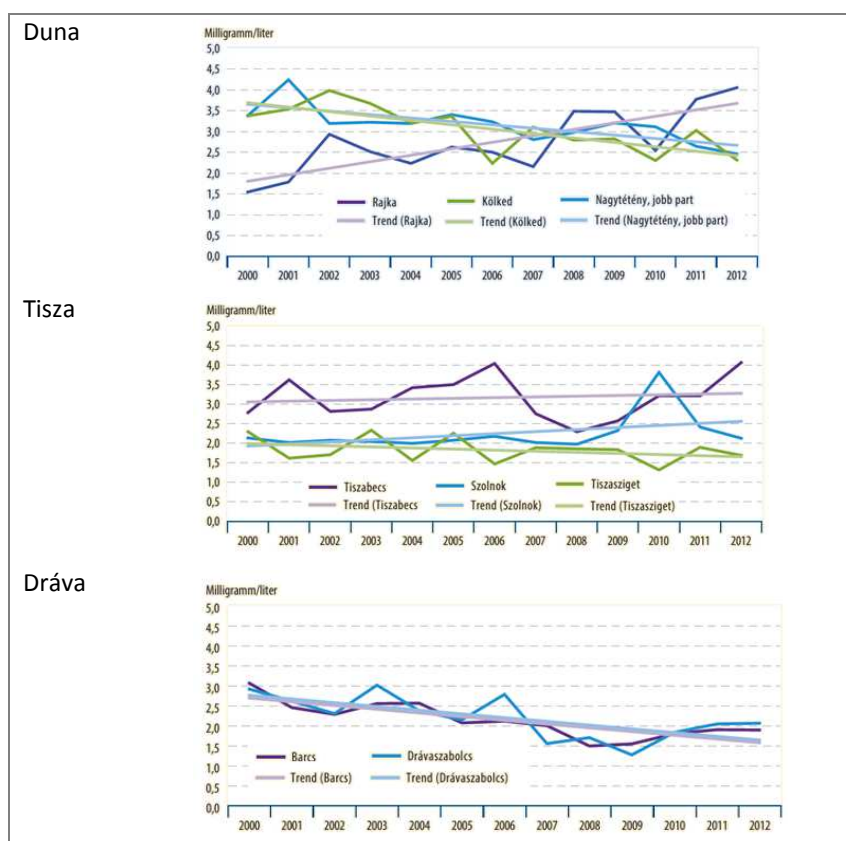
¹⁷ Nemzeti Vízstratégia a vízgazdálkodásról, öntözésről és aszálykezelésről. (a jövő vízügyi, öntözésfejlesztési, és az aszály kezelési politikáját megalapozó, a fenntarthatóságot biztosító konzultációs vitaanyag, 2013. november)

¹⁸ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2001/42/EK IRÁNYELVE (2001. június 27.) bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról I. Melléklet b), c) és d) pontok figyelembe vételével

Nagy folyóink vízminősége

A halgazdálkodás szempontjából releváns környezeti helyzet vonatkozásában vizsgálni szükséges felszíni vizeink, nagy folyóink vízminőségét.

1. ábra. A biokémiai oxigén-igény a nagy folyóinkon¹⁹

Forrás: A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2014

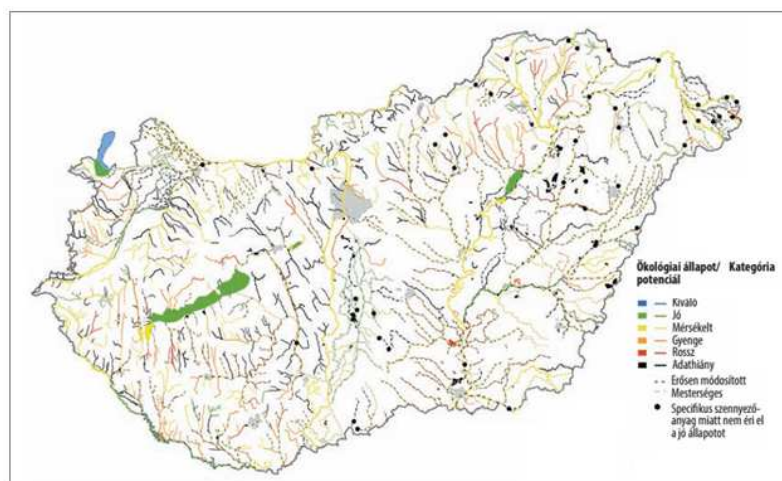
A **Duna** vonatkozásában megállapítható, hogy a vízminőség a Rajkánál a II. (jó) osztályba, Nagytéténynél és Kölkednél a I. (kiváló) vízminőségi osztályba volt sorolható 2012-ben. A nagytétényi mérőpontnál rögzített értékek csökkenése háttérben Budapest alacsonyabb ivóvízfogyasztása és szennyvízkibocsátása, valamint a szennyvíztisztítási fejlesztések állnak. A **Tisza** vízminősége a Tiszabecsnél, Szolnoknál és Tiszaszigetnél mért adatok alapján kerültek besorolásra. E szerint Tiszabecsnél a II. (jó) osztályba, Szolnoknál és Tiszaszigetnél az I. (kiváló) vízminőségi osztályba volt sorolható 2012-ben. A **Dráva** vízminősége Barcsnál és Drávaszabolcsnál mért adatok alapján jellemezhető, mely szerint a Dráva vízének minősége Barcsnál és Drávaszabolcsnál is az I. (kiváló) vízminőségi osztályba volt sorolható 2012-ben.

Kisebb vízfolyások helyzete

A halgazdálkodás környezeti hatásai, illetve a vízi élővilág, mint biológiai hatásviselő szempontjából lényeges a kisebb vízfolyások, tavak ökológiai állapota, melyet a 2. ábrán mutatunk be.

¹⁹ A biokémiai oxigén-igény az a mért oxigénmennyiség, amely a vízmintában lévő szerves anyagok mikroorganizmusok (pl. aerob baktériumok) általi aerob biológiai lebontásához szükséges. Az indikátor a folyóvizek vízminőségét mutatja a jelzett szelvényben, az adott évben mért biokémiai oxigén-igény éves átlagértéke alapján. Az alacsonyabb érték jelenti a folyóvizek jobb vízminőségét.

2. ábra. A felszíni víztestek ökológiai minősítése, 2010

Forrás: KSH, 2014. Környezeti helyzetkép, 2013. Központi Statisztikai Hivatal, 2014 ISSN: 1418 0878
(Nemzeti Környezetügyi Intézet Magyarország Vízyűjtő-gazdálkodási Terve alapján)

Halastavak vízigénye

Magyar Tudományos Akadémia (2011)²⁰ értékelése szerint a halastavak jelenlegi felülete mintegy 25 ezer ha, mely az erre alkalmas síkvidéki területeken várhatóan bővülni fog. A Víz Keretirányelv ökológiai szempontjaiból kiindulva és hozzátéve a dombvidéki vízfolyások bizonytalan kisvízi készleteire vonatkozó előrejelzéseket, valamint a vízkészlet-gazdálkodási célú tározás szerepének várható növekedését, a dombvidéki tározók halászati hasznosításának fokozatos visszaszorulására lehet számítani. Ez a halászati kapacitáscsökkenés a síkvidéki tógazdaságok bővítésével kompenzálható. Amennyiben a hazai halfogyasztás növekedésnek indul, a Tisza mellett, a főcsatornák mentén és a Duna-völgyben is rendelkezésre áll a további bővítéshez szükséges vízkészlet. Kritikus a frissvíz-igény, és ez az átcsoportosítással együtt is csak 15–20 m³/s kisvízi többletigényt jelentene, amelynek egy része a belvizek ebből a szempontból is átgondolt hasznosításából is fedezhető (csak belvíztáplálásra azonban nem célszerű halastavat telepíteni).

Egyéb releváns környezeti hatótényezők

Lényeges, hogy a **halastavaknak, mint állóvizeknek fontos a tájökölógiai szerepük**, sőt egyes halastavak természetvédelmi célokat is szolgálnak. Az átfolyásos völgyzárógátas tározóknál a magasabb tápanyagtartalom, az eltérő fizikai-kémiai jellemzők **kedvezőtlen vízminőségi változásokat okozhatnak** a vízbeeresztések időszakában az alvízen (az alvízi vízminőség-védelmi szempontok érvényesítésére kevésbé van lehetőség, mint az hosszútöltéses halastavaknál). Megjegyzendő, hogy a **halastavak az ülepezhető szennyezőanyagokra nézve eltávolító szerepet is betölthetnek**, valamint a síkvidéki körtöltéses halastavak a befolyóvizek tápanyagtartalmát is csökkenthetik, melynek egy részét halhússá alakítják.

A horgászati hasznosítású vizek (holtágak, tározók, csatornák) esetében a túlzott tápanyagbevitel általában nem jellemző, de az ökológiai állapot szempontjából a természetestől eltérő halszerkezet következményeivel kell számolnunk.

²⁰ MTA, 2011. Magyarország vízgazdálkodása: helyzetkép és stratégiai feladatok. Köztestületi Stratégiai Programok. Magyar Tudományos Akadémia Budapest, 2011, (Agrárgazdálkodási Kutató Intézet adatbázisai alapján).

Az éghajlatváltozással összefüggésben valószínűsíthető, hogy a halastavak vízigénye növekszik, hiszen a hőmérséklet emelkedése miatt megnő a párolgási veszteség. (ez elérheti az 50%-ot) és az is igen valószínű, hogy romlik a halastavak vízellátási lehetősége.

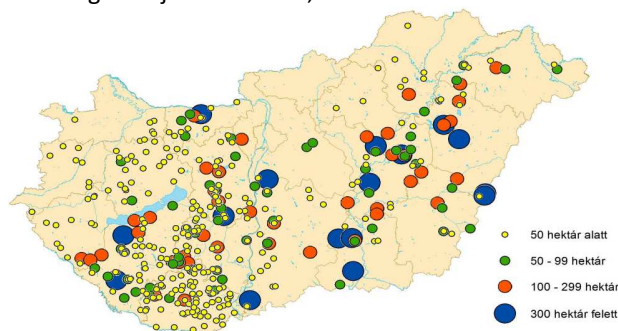
Natura 2000 területekkel kapcsolatos hatások összegezése

Magyarországon a kijelölt Natura 2000 területek, mint „különleges madárvédelmi területek és különleges természet-megőrzési területek” mintegy 1,95 millió hektárt tesznek ki, mely az ország területének 21%-át jelenti.²¹ Ezen területek közös jellemzői kis kiterjedésük és mozaikos elhelyezkedésük. Megőrzésükben fontos befolyásoló tényező, hogy milyen emberi tevékenység terjed el a védett területeken és azok közvetlen közelében, azaz milyen területhasználat jellemzi a természetközeli területek környékét.

A vízi élővilág megőrzése szempontjából kiemelkedő jelentőségűek a halastavak, számos magyarországi tógazdaság Natura 2000 területen helyezkedik el, melyek így jelentős szerepet játszanak a biodiverzitás fenntartásában. A MAHOP számos intézkedése irányul a vízi biológiai sokféleség és a vizes ökoszisztémák megőrzésére, megújítására, melyet többek között a környezetre gyakorolt negatív hatás csökkentésére és az erőforrás-felhasználás hatékonyság növelésére irányuló intézkedések támogatásával kíván elérni. A hagyományos technikákon alapuló extenzív tógazdasági haltermelés támogatásával szintén a természet és a biológiai sokféleség megőrzését és javítását, továbbá a tájképi elemek megóvását célozza.

3. ábra. Tógazdaságok Magyarországon

Gazdaságok teljes tóterülete, 2013.

Natura 2000 területen üzemelő tógazdaságok, 2013

Forrás: AKI²²

A védett vizes élőhelyek esetében a halgazdálkodási tevékenységnek biztosítani kell az élőhely valamennyi védett populációjának életlehetőségét. Szem előtt kell tartani, hogy a madárvilág és más védett élőlény számára a halastórendszerek élő-, táplálkozó és szaporodó helyként szolgáljanak. A halastavakon kialakult növényzet a vízmadár-fauna fontos életterét képezi, jelentős mennyiségben fészkelhet benne pl. nyári lúd, vízityúk, szárcsa, vörös gém. A madárvédelem mellett továbbá figyelembe kell venni az őshonos és ritka halfajok ragadozó madárfajokkal (pl. kormorán) szembeni védelmét is.

²¹ www.natura.2000.hu

²² AKI, 2015. A hazai haltermelés szemléltetése térképes ábrákkal. (szerk.: Bojtárné Lukácsik Mónika), Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest

A MAHOP-ban megjelennek új halgazdasági termelő egységek létesítésére, új haltermeléssel foglalkozó vállalkozások létrehozásának támogatására irányuló intézkedések. Mivel a Natura 2000 terület besorolás automatikusan nem zárja ki a beruházásokat, megvalósításuk ezen területeken is lehetséges. A tervezési folyamat során hatásbecslést kell készíteni, döntési hatáskörrel szintén az illetékes természetvédelmi hatóság rendelkezik. A beruházás csak akkor engedélyezhető, ha a hatásbecslés alapján megállapítható, hogy a megvalósítás a Natura 2000 területen megtalálható fajok és élőhelytípusok természetvédelmi helyzetére kedvezőtlen hatást nem gyakorol.

A MAHOP céljai és intézkedései többnyire kedvező hatásúak a Natura 2000 területek megőrzésére. Fontos megjegyezni, hogy nemcsak a Natura 2000 területeken, hanem az ökológiai folyosók térségben az Érzékeny Természeti Területeken (ÉTT), és általában a védett területeken is biztosítani kell a halászati tevékenység természetvédelmi funkcióit. A vizes ökoszisztémák védelmét és megújítását célzó intézkedéseivel a MAHOP hozzájárul a biológiai sokféleség megőrzéséhez. Hatékonyabb megvalósulása végett javasoljuk, hogy az ideális halközösség elérése érdekében a MAHOP végrehajtásának monitorozása során minden természetes vizünkre, folyószakaszunkra állapítsanak meg egy kvantifikálható, ideális halközösséget és törekedjenek ennek elérésére és fenntartására. Továbbá javasoljuk, hogy a védett és érzékeny, valamint Natura 2000 területként kijelölt halastavakon elsősorban extenzív halgazdálkodást folytassanak és az ilyen típusú gazdálkodást kiemelten támogassák.

A MAHOP „a Natura 2000 területek speciális szükségleteit közvetlenül nem támogatja”, ez irányú támogatásokat elsősorban a KEHOP és a VP biztosít. A Natura 2000 területen fekvő halastavakra az illetékes természetvédelmi hatóság más tógazdaságoktól eltérő, speciális gazdálkodási előírásokat is megállapíthat, mely azonban többletköltséggel, hozamcsökkenéssel járhat. Ezen negatív pénzügyi hatások, illetve a szabályozással összeegyeztethető technológiák, módszerek bevezetése a halgazdaságokban ETHA forrásból támogathatók.

Összességében megállapítható, hogy kiemelkedő jelentőségű a hazai tógazdasági haltermelés helyszínéül szolgáló Natura 2000-területeken működő halastavak ökológiai szolgáltatásának mértéke, amelynek társadalmi és környezeti költségei csak részben kerülnek megtérítésre.

A környezet állapotára gyakorolt hatások a MAHOP végrehajtásának elmaradása esetén

Az édesvízi akvakultúrás haltermelés a magyar mezőgazdaság speciális ágazata, melyben **egyszerre vagy elemenként kapcsolódva jelentkeznek a környezetvédelem, a rekreáció, a termelés, a marketing, a feldolgozás és a kereskedelem aspektusai**. A tógazdasági haltermelésbe való befektetés jellemzően nagy tőkeigényű és viszonylag hosszan megtérülő vállalkozás, de egy tógazdaság létrehozása a konkrét termelési lehetőségeken kívül számos egyéb pozitív hozadékkal rendelkezik például mikroklíma-javítás, ár- és belvízmentesítésben játszott szerep, kultúr-környezet javítása, horgásztatás, stb. A környezeti előnyök mellett a magas színvonalú és tervszerű gazdálkodás esetén hosszantartó jövedelemtermelő képesség, az adott térség munkahelyteremtő képessége –elsősorban a haltermékek feldolgozása - ami a halastavi halgazdálkodás mellett szól.

Nem elhanyagolható, hogy a Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP) az előző programok szerves folytatásaként tartalmazza a halfogyasztást ösztönző intézkedéseket is, melyek következtében a halfogyasztás növekedés fel fog gyorsulni, így segítve a hazai halfogyasztást és ezáltal a lakosság egészségi állapotának javulását. **Amennyiben a MAHOP megvalósítása elmaradna, elsősorban a fent említett pozitív környezeti hatások**

csökkennének, másodsorban a halfogyasztás hazai stagnálására legrosszabb esetben annak csökkenésére lehet számítani.

A MAHOP egyik – környezeti szempontból kiemelt jelentőségű – eleme a **Víz Keretirányelv végrehajtásának támogatása**. A program elmaradása esetén és a hazai költségvetési helyzet kilátásainak ismeretében (a hazai források várható hiánya miatt) a halastavak jó ökológiai potenciáljának elérése és megőrzése²³ veszélybe kerülhet. **Lényeges az egészséges táplálkozás és a környezetkímélő halgazdálkodás meghonosításának és elterjesztésének ügye**. A MAHOP elmaradása esetén, hazai források hiányában nem lehetne támogatni az e téren kibontakozó kedvező folyamatokat, különösen a hazai halfajok fogyasztásának promóciója területén.

Amennyiben elmaradna a MAHOP, az vízgazdálkodási zavarokhoz, a biodiverzitás csökkenéséhez, esetenként ökológiai katasztrófához vezetne. **Tavak száradnának ki (számolnának fel), munkahelyek szűnnének meg.**

3. Valószínűsíthető jelentős környezeti hatások²⁴

A MAHOP végrehajtásának eredményeképpen valószínűsíthető, hogy a magyar halgazdaság olyan, a kormányzati szervek és a közvélemény által elismert speciális szektor lesz, amely az egészséges és biztonságos élelmiszertermelési funkcióján kívül hozzájárul a biodiverzitás fenntartásához, a vízhez kötődő rekreációs igények kielégítéséhez, a hatékonyabb vízgazdálkodáshoz, a természeti környezet és táj értékeinek növeléséhez, a vidéki élet minőségének javításához, valamint a hagyományok és kulturális értékek megőrzéséhez.

A **MAHOP leginkább pozitív hatásai** a következő területeken várhatók, azaz ezek azok a területek, ahol a Program „erősnek” mondható:

- a környezetvédelmi szempontokat figyelembevevő halgazdálkodás szemléletének terjedése; fenntartható térségi gazdálkodási, komplex környezetgazdálkodási rendszerek terjedése;
- szélsőséges éghajlati helyzetek következményei elleni védelem (tulajdonképpen: adaptációs képesség);
- megújuló energiaforrások használatának növekedése;
- (felszíni és felszín alatti) vizek minősége, jó ökológiai állapot megőrzése;
- egészségmegőrzés és élelmiszerbiztonság növelése;
- a lakosság környezettudatosságának növelése, fenntartható fogyasztási szokások elterjesztése.

Semleges (vagy kisebb mértékben pozitív) hatás várható a következő területeken:

- talaj és földtani értékek minősége;
- különböző védett területek védelme;
- kémiai és mikrobiológiai kockázatok mérséklése;
- táji kulturális örökség fenntartható használata terén.

Néhány területen - következményükben elhanyagolható mértékű - negatív hatások vetíthetők előre:

²³ Halasi-Kovács B. 2009. Összefoglaló jelentés a KEOP8 és KEOP5 projekt keretén belül végzett munkáról. Halak. Sciap Kft. Debrecen

²⁴ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2001/42/EK IRÁNYELVE (2001. június 27.) bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról I. Melléklet f) pont figyelembe vételével

- globális és lokális léptékű légszennyezés;
- energia- és anyagigény növekedése.

Meg kell jegyezni, hogy e negatív hatások mértéke, jelentősége nagy valószínűséggel csekély lesz.

Összességében megállapítható, hogy a hazai tógazdasági haltermelés pozitív hatással van Magyarország környezeti állapotára és természeti kincseinknek megőrzésére. A hazai tógazdaságok jelentős mértékű ökoszisztéma szolgáltatásokat nyújtanak, melyek kompenzációja azonban nem teljes körűen megoldott, így versenyhátrányt jelenthetnek a tógazdaságok számára.

4. A MAHOP végrehajtásának környezeti hatásaira irányuló intézkedések²⁵

- 1 Javasoljuk az átfogó, társadalmi-fogyasztói szemléletformáló marketingtevékenységek megvalósulásának támogatását a minőségi, egészséges hazai haltermékek vonatkozásában.
- 2 Javasoljuk elősegíteni a halgazdaságban résztvevők közötti tudásmegosztást az alábbi területeken: innovatív technológiák, anyag- és energiatakarékosság, megújuló energiaforrások alkalmazása, adatgyűjtés és információ feldolgozás.
- 3 Javasoljuk a halgazdálkodással foglalkozó középfokú szakképzések és a halászmester képzés javítását, e kompetenciák ismeretanyagának bővítését a legújabb innovatív technológiák tananyagba való integrálásával.
- 4 Javasoljuk, hogy az NFFS munkahelyi körülményekkel kapcsolatos céljának megvalósulását segítve készüljön útmutató a halgazdasági munkahelyi körülmények javítására, továbbá végezzenek a halgazdálkodás területén dolgozó munkavállalók, vállalkozók körében elégedettségi felmérést.
- 5 Javasoljuk a halászathoz kapcsolódó nemzeti örökség támogatását (pl. halászati múzeumok, hagyományos eszközök bemutatása), illetve erdei iskolák létesítését a tógazdaságokban.
- 6 A természeti erőforrások használatának megfelelő bearázásra vonatkozó NFFS cél elősegítése érdekében javasoljuk, hogy készüljön módszertani útmutató a halgazdálkodással kapcsolatos ökoszisztéma szolgáltatások monetáris értékelésére, melynek számítási alapja a tógazdasági haltermelés természetes hozama (kg/ha).
- 7 A helyi gazdaság fejlesztése és a népesség egészségi állapotának javítása érdekében javasoljuk a helyi haltermékek szerepének növelését a közétkeztetésben (pl. mintamenza program).
- 8 Javasoljuk a biodiverzitás megőrzésére irányuló intézkedések bemutatását demonstrációs projektek, kampányok, kiállítások, stb. segítségével a környezettudatosság növelésének érdekében
- 9 Javasoljuk, hogy a MAHOP keretében kiírt pályázatok elbírálása során élvezzenek előnyt azok a fejlesztések, amelyek megújuló energiaforrások, illetve az anyag- és energiatakarékosságot elősegítő technológiák használatával, illetve fenntartható vízgazdálkodással egészülnek ki.
- 10 Javasoljuk, hogy azon halgazdaságokban, ahol az intenzív üzemi haltermelés során szükség van a víz levegőztetésére, az energiaigény kielégítése villamosenergiát termelő megújuló energiaforrás alkalmazásával történjen.
- 11 Javasoljuk a beruházások során a kotrási tevékenység minimalizálását a légszennyező hatás csökkentése (erő/munkagépek), a nagy mennyiségű hulladékképződés elkerülése, valamint az érintett bentonikus fajok védelme érdekében.
- 12 Javasoljuk a meder állagjavítására irányuló kotrási tevékenység során kitermelt iszap hasznosítását a mezőgazdaságban.
- 13 Javasoljuk a tervezett termelésbővítés környezeti állapotra gyakorolt hatásának részletes, előzetes vizsgálatát. Mivel a MAHOP jelentős csökkentést irányoz elő e tekintetben, javasoljuk az extenzív és intenzív technológiák környezeti indikátorokkal való nyomon követését, továbbá önkéntes vállaláson alapuló Akvakultúra Környezetgazdálkodási Program (AKP) kidolgozását.
- 14 Az energiahatékonyság javítása érdekében javasoljuk a kiszolgáló épületek épületenergetikai korszerűsítésének támogatását.

²⁵ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2001/42/EK IRÁNYELVE (2001. június 27.) bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról I. Melléklet g) pont figyelembe vételével

- 15 A fenntartható akvakultúrára való áttérés során javasoljuk a megújuló energiaforrások, az anyag- és energiatakarékos technológiák alkalmazásának, valamint a komplex „ipari ökológiai” környezetgazdálkodási rendszerek kialakításának előtérbe helyezését.
- 16 Javasoljuk, hogy a beruházások megvalósítása során törekedjenek a keletkező hulladékok (építési, bontási hulladék, csomagolási hulladék stb.) minimalizálására, illetve azok megfelelő kezelésére, továbbá javasoljuk a szennyvíz mennyiségi és minőségi javulását segítő technológiák alkalmazását.
- 17 Javasoljuk a feldolgozott haltermékek előállítása, tárolása és értékesítése során az élelmiszerbiztonsági előírások felülvizsgálatát, valamint támogatott hal-promóciós akciók keretében a vásárlók tájékoztatásának bővítését a hazai akvakultúra-termékekkel szembeni bizalom és kereslet növelése érdekében.
- 18 A megnövekedő gépjárműforgalomból származó káros kibocsátás mérséklése érdekében javasoljuk a környezetbarát közlekedési módokat támogató infrastruktúra (pl. kerékpárutak és biztonságos tárolók) építését a rekreációs célokat is szolgáló halastavaknál.
- 19 A felszíni és felszín alatti vizek mennyiségi és minőségi védelme, valamint a pontszerű és diffúz szennyezőforrásokkal szembeni fellépés sikeressége érdekében az új halastavak létesítésekor teremtsék meg az összhangot a Víz Keretirányelvben és a helyi Vízügytő-gazdálkodási Tervben szereplő célokkal és intézkedésekkel.
- 20 Javasoljuk a halastavaknál a felszíni vízminőség rendszeres monitoringját és a zöldhatósággal egyeztetett indikátorokkal való nyomon követését, valamint a meglévő Jó Tógazdálkodási Gyakorlat (JTYG) átdolgozását és környezeti indikátorokkal történő kibővítését.
- 21 A felszíni vizek védelmének érdekében javasoljuk az akvakultúrába történő beruházások esetében a tavas, illetve a gyökérszűrés szennyvíztisztítás lehetőségének megvizsgálását.
- 22 Javasoljuk, hogy – amennyiben közvetlen halgazdálkodási célú termálvíz kivétel történik –, a lehetőségekhez mérten valósuljon meg a többlépcsős (kaskád) termálvíz hő hasznosítás.
- 23 A talaj és a földtani közeg védelme érdekében javasoljuk, hogy a MAHOP végrehajtása során vizsgálják meg, hogy termálvíz kitermelés nélkül is megoldható-e a geotermikus energia hasznosítása a halgazdálkodás fejlesztése során.
- 24 Javasoljuk, hogy az ideális halközösség elérése érdekében a MAHOP végrehajtásának monitorozása során minden természetes vizünkre, folyószakaszunkra állapítsanak meg egy kvantifikálható, ideális halközösséget és törekedjenek ennek elérésére és fenntartására.
- 25 Javasoljuk, hogy a védett és érzékeny, valamint Natura 2000 területként kijelölt halastavakon elsősorban extenzív halgazdálkodást folytassanak és az ilyen típusú gazdálkodást kiemelten támogassák.
- 26 Javasoljuk a halgazdálkodás során a felhasznált vegyszerek és gyógyszerek mennyiségének csökkentését a jobb minőségű halhús elérésének érdekében.
- 27 Javasoljuk, hogy a MAHOP végrehajtása során készüljön a szélesebb nyilvánosság számára szemléletformáló kiadvány a magyar halgazdálkodásról, különös tekintettel halgazdálkodási tevékenységek környezeti, fenntarthatósági vonatkozásainak bemutatására.
- 28 Preferálni kell a természetes megjelenésű halastavak létesítését és ökológiai hálózatba illeszkedő, hálózatot létesítő fejlesztéseket.
- 29 (1) A táji értékekben gazdag területeken előnyben kell részesíteni a tájképvédelmi szempontokat tartalmazó fejlesztéseket.
(2) A jelentős vízjárási és tájváltoztatási hatások miatt javasolt, hogy az egyes halastó létesítési projekteket környezeti hatásvizsgálat mellett stratégiai környezeti vizsgálat is megelőzze, ha egy kedvezményezett által, vagy egy járásban (kistáj) egyidejűleg (7 éves időszakon belül) létesített összes vízfelület meghaladja a 300 hektárt.
- 30 Az árvízvédelmi, halászati és területfejlesztési feladatok helyi összhangját komplex térségi tájgazdálkodási rendszerek támogatásával kell biztosítani.
- 31 Javasoljuk az ökológiai gazdálkodás keretében előállított, minősített bio-haltermékek előállításának és népszerűsítésének kiemelt támogatását.
- 32 Javasoljuk, hogy a MAHOP végrehajtása keretében készüljön intézményfejlesztési terv, amely, többek között kitér:
 - a) szemléletformálási, oktatási-képzési teendők szakmai koordinációjára („halgazdálkodási tudásközpont”),
 - b) szakmai, módszertani feladatok összehangolására („módszertani központ”),
 - c) szakértői hálózat kiépítésére.

5. A vizsgálat elvégzésének módszertani leírása²⁶

Az alkalmazott módszertan bemutatása

Az elemzési-értékelési módszertan arra korábban kidolgozott és alkalmazott - megközelítésre épít, hogy az MAHOP stratégiai szintjét (céljait, célkitűzéseit) egy fenntarthatósági értékrendhez viszonyítsuk, míg a Program konkrétabb eszközeit és beavatkozásait egy környezeti teljesítményértékelési sémában vizsgáljuk. Ennek keretében:

Meghatároztuk a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia²⁷ céljai alapján a fenntarthatósági célrendszert. A fenntarthatósági célrendszer természetesen nem tekinthető abszolút fenntarthatósági kinyilatkoztatásnak, és ennek alapján nem lehet „ítéletet” alkotni a fejlesztéspolitika fenntarthatósága fölött. Pusztán arra tekintjük alkalmasnak, hogy a célokat, mintegy relatív etalonhoz, ehhez „mérjük”. A MAHOP céljainak a fenntarthatósági értékrendnek való megfelelését egy-egy standard hatásmátrixban vizsgáltuk.

A MAHOP konkrétabb eszközeit és beavatkozásait egy környezeti teljesítményértékelési sémában vizsgáljuk, avégett, hogy képet nyerhessünk arról, hogy az intézkedések hogyan felelnek meg egy – a negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Programon, és más környezetvédelmi stratégiai dokumentumokon alapuló - környezeti, környezetpolitikai szempontrendszernek.

Megjegyezzük, hogy a módszertan nem a „környezetbarát - környezet károsító” dimenzióban kívánja a beavatkozásokat elhelyezni, hanem **egy analitikus javaslattevő eszköz**, amely konkrét útmutatást kíván nyújtani, hogy mely eszközöket, milyen vonatkozásban javasoljuk módosítani.

A felhasznált adatok, információk megbízhatósága

A környezeti értékelés legfőbb információs bázisa a Magyar Halgazdálkodási Operatív Program és az azt megalapozó Nemzeti Akvakultúra Stratégia volt, így az ezen dokumentumokban foglalt adatok használata alapvetően meghatározza az SKV megbízhatóságát is. A MAHOP-hoz készülő ex-ante értékelés vizsgálja a felhasznált információk bizonytalanságait, így erre a környezeti értékelésben nem térünk ki.

A kontextus indikátorok és a kiinduló helyzet rögzítése (MAHOP 5.0 2.2. fejezet), a specifikus célkitűzések és eredményindikátorok (MAHOP 5.0 3.2 fejezet), valamint a releváns intézkedések és output indikátorok (MAHOP 5.0 3.3 fejezet) több helyen adósak maradtak az adatokkal, illetve az adatok forrásának megjelölésével. A vizesélőhely és vízimadár-élőhelyvédelmi célprogram kidolgozásánál nehezen eldönthető, hogy mely adatok tekinthetők:

- hivatalos adatnak,
- szakpolitikai dokumentumokból átvett adatnak,
- a kidolgozók saját becslésének.

A fentiek figyelembe vételével célszerűnek tartanánk, ha a felhasznált adatok és információk nyomon követhető hivatkozással jelennének meg (pl. lábjegyzetben) a MAHOP-ban.

Lényegesnek tartjuk megjegyezni, hogy a mind a fenntarthatósági mind a környezeti értékelés egyes részleteinek (megállapításainak) bizonytalansága számottevően csökkenthető lenne,

²⁶ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2001/42/EK IRÁNYELVE (2001. június 27.) bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról I. Melléklet h) pont figyelembe vételével

²⁷ 18/2013. (III.28.) OGY határozat a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról

amennyiben a megfogalmazott célokat és tervezett intézkedéseket részletes kifejtés, leírás követné, melyből egyértelműen kiderülne a kidolgozó szándéka, a tervezett beavatkozás mértéke és minősége.

Az értékelés során számos alkalommal felmerült az intézkedésekben megfogalmazott célok elérésének mérhetősége, azaz olyan tudományos alapokon nyugvó indikátorok kifejlesztésének igénye, mellyel nyomon követhetővé válna az intézkedésekben megfogalmazott célok aktuális helyzete.

6. Tervezett ellenőrző, monitoring intézkedések²⁸

A MAHOP számos – környezeti szempontból valószínűsíthetően kedvező hatású – beavatkozást határoz meg; ezek halgazdálkodási és gazdasági (pl. foglalkoztatási), ökológiai és környezeti hatásait a Program indikátorai megbízhatóan nyomon követik majd. Ugyanakkor megjegyezzük, hogy a **MAHOP-ban az intézkedések megvalósítása során az adatgyűjtési és feldolgozási, elemzési láncolatról nem esik szó**, így nem tudni, hogy a megfogalmazott indikátorokat ki, hogyan fogja mérni, nyomon követni és a nyilvánosság hogyan tájékozódhat ezek értékének (azaz elvileg az intézkedés sikerességének) alakulásáról.

MAHOP **nem tartalmaz intézményfejlesztési tervet**, nem derül ki egyértelműen, hogy a halgazdálkodás szempontjából releváns szemléletformálással, oktatás-képzéssel kapcsolatos feladatokban milyen intézmények, szervezetek kapnának szerepet. A halgazdálkodás szerteágazó tématerületein számos útmutatóra, tervezési segédletre, szakmai irányelvekre van szükség, ezek jelentőségét a Program is aláhúzza és számos SKV javaslat is kapcsolódik ezek konkrétabb megfogalmazásához. Ugyanakkor a Program adós marad azon intézmény(ek) megnevezésével, amelyek módszertani támogatást nyújthatnának végrehajtásban érintett gazdasági szereplőknek. Kívánatos lenne egy olyan szakmai/szakértői hálózat létrehozása, amely alkalmas a különböző halgazdálkodási szakterületek közötti szakmai információ csere kialakítására, a jó gyakorlatok kölcsönös megismertetésére. Ezért javasoljuk, hogy a MAHOP végrehajtása keretében készüljön intézményfejlesztési terv, amely, többek között kitér a szemléletformálási, oktatási-képzési teendők szakmai koordinációjára („halgazdálkodási tudásközpont”), a szakmai, módszertani feladatok összehangolására („módszertani központ”), illetve szakértői hálózat kiépítésére.

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet széleskörű iparági felmérésen alapuló kutatása²⁹ felhívja a figyelmet a vízminőség-vizsgálatok szükségességére. Laboros vízminőség-vizsgálatot a megkérdezett tógazdaságok 62,7 százaléka végzett. A vízminőség-vizsgálatot a megkérdezettek átlagosan évente 4,5 alkalommal végezték el, a legtöbb gazdaság (11 darab) azonban csak évi egy ilyen vizsgálati eredménnyel rendelkezett. Halastó-típusonként megvizsgálva a válaszokat, a legkisebb arányban a völgyzárógátas halastavakat művelők vizsgálják a tóvíz minőségét.

²⁸ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2001/42/EK IRÁNYELVE (2001. június 27.) bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról I. Melléklet i) pont figyelembe vételével

²⁹ AKI, 2015. A termelői halárakat befolyásoló tényezők. (Szerk.: Bojtárné Lukácsik Mónika). Agrárgazdasági Kutató Intézet, 2015. Budapest